

Žaloba podle § 175k o.s.ř.

Žaloba podaná ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř. není určovací žalobou ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř., ale je žalobou na určení právní skutečnosti, u níž naléhavý právní zájem vyplývá z právního předpisu. Taková žaloba proto nemůže být zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení a žalobce není povinen tvrdit a prokazovat skutečnosti o takovém právním zájmu. Tyto závěry ovšem platí opět pouze v případě, že žaloba splňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 o.s.ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1502/2007, ze dne 30.1.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně P. M., zastoupené advokátem, proti žalované České republice - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, o určení dědického práva, vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp.zn. 18C 128/2004, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 26.4.2006, č.j. 8 Co 38/2006-120, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu ve Frýdku-Místku dne 2.6.2004 domáhala určení, že „žila se zůstavitelem Z. R., zemřelým dne, ve společné domácnosti nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost a je tedy dědičkou po zůstaviteli Z. R. ze zákona ve třetí dědické skupině ve smyslu § 474 odst. 1 obč. zák.“. Uvedla, že „k podání žaloby byla vyzvána usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 20.4.2004, sp.zn. 46 D 39/2004“.

Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem ze dne 7.9.2005, č.j. 18 C 128/2004-76, ve spojení s usnesením ze dne 15.12.2005, č.j. 18 C 128/2004-107, rozhodl, že „žaloba žalobkyně na určení, že žalobkyně žila se zůstavitelem Z. R., zemřelým dne, ve společné domácnosti nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost, se zamítá“; současně rozhodl, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení a že žalobkyně je povinna zaplatit „státu“ na účet Okresního soudu ve Frýdku-Místku na náhradě nákladů řízení částku 1.864,- Kč. Vycházel ze závěru, že „dne 26.11.2003 bylo pravomocně rozvedeno manželství žalobkyně a J. M., přičemž žalobkyně začala zůstavitele navštěvovat dvakrát až třikrát týdně od podzimu roku 2001, od června 2002 u něj občas přespala a koncem srpna 2003 si k němu přestěhovala pračku, ledničku, mikrovlnou troubu a matraci“; že „svědci vídali žalobkyni v domě zůstavitele od léta 2002 nepravidelně a v tomto období také žalobkyně se zůstavitelem nakupovala“; že „svědkyně B., která přesto, že chodila často do domu zůstavitele za účelem krmení koček, viděla žalobkyni u domu koncem dubna 2003 poprvé“; že „do října 2003 bydleli v poschodí domku zůstavitele manželé K. a následně zůstavitel informoval svou sestřenicí Z. S. o tom, že žalobkyně u něj bude bydlet v podnájmu“; že „od března 2004 žalobkyně začala udržovat důvěrnou známost s P. T., s nímž má syna J. T., narozeného 28.11.2004“, a že „lze tedy učinit závěr, že bydlení žalobkyně u zůstavitele v uvedené době nemělo trvalý charakter a žalobkyně se zůstavitelem nevedla společnou domácnost, což koresponduje i s tím, že žalobkyně krátce po úmrtí zůstavitele navázala důvěrný vztah s P. T., což soudu nepřipadá morální v souladu s jejím tvrzeným citovým vztahem k zůstaviteli“; že „žalobkyně neprokázala, že žila se zůstavitelem Z. R. ve společné domácnosti nejméně po dobu

jednoho roku před jeho smrtí a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost“.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 26.4.2006, č.j. 8 Co 38/2006-120, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Uvedl, že „na rozdíl od okresního soudu zaujal zcela jiný právní názor, neboť, jak vyplynulo z žaloby, žalobkyně byla vyzvána usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 20.4.2004 k podání žaloby proti žalobci ve smyslu ust. § 175k odst. 2 o.s.ř., které umožňuje soudu odkázat dědice, aby žalobou uplatnil své dědické právo“; že „zásadní je však to, že sporné skutečnosti nebo právní otázky, které jsou pro určení, že žalobkyně je dědicem po zůstaviteli, významné, tj. např., že žalobkyně žila se zůstavitelem po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti, představuje jen posouzení předběžné otázky, která se zobrazí jen v důvodech rozhodnutí“ a že „žalobkyně nesplnila touto částí žaloby povinnost, která jí byla uložena usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 20.4.2004, a proto na tomto určení nemůže být dán naléhavý právní zájem.“

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že „neprovedením její osobou navržených důkazů došlo k vadě řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“; že „i přes neprovedení zmiňovaných důkazů soudem je přesvědčena, že v řízení bylo prokázáno, že se zůstavitelem žila od června 2002 ve společné domácnosti a pečovala o ni“; že, „pokud se jedná o soudem namítaný nedostatek jejího naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, žádala v druhé části petitu své žaloby o určení, že z důvodu, že žila se zůstavitelem ve společné domácnosti nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost, je dědičkou po zůstaviteli ze zákona ve třetí dědické skupině ve smyslu § 474 odst. 1 obč. z., v případě čehož je naléhavý právní zájem na určení dán přímo ze zákona“. Navrhla, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání žalobkyně odmítl.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.). Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.], jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř.], a jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.]. Dovolání však přípustné není ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží [§ 237 odst. 2 písm. a) o.s.ř.] a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř.]. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. je založena na rozdílnosti (nesouhlasnosti) rozhodnutí odvolacího soudu s rozhodnutím soudu prvního stupně. O nesouhlasnosti rozhodnutí jde tehdy, jestliže okolnosti významné pro rozhodnutí věci byly posouzeny oběma soudy rozdílně, takže práva a povinnosti stanovené účastníkům rozhodnutími jsou podle závěrů těchto rozhodnutí odlišná. Odlišností nelze ovšem rozumět rozdílné právní posouzení, pokud nemělo vliv na obsah práv a povinností účastníků, ale jen takový závěr, který rozdílně konstituuje nebo deklaruje práva a povinnosti v právních vztazích účastníků. Okolnost, zda odvolací soud

rozhodl podle ustanovení § 219 o.s.ř. nebo zda postupoval podle ustanovení § 220 o.s.ř., popřípadě jak formuloval výrok svého rozhodnutí, není sama o sobě významná; pro posouzení přípustnosti dovolání z hlediska ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. je podstatné porovnání obsahu obou rozhodnutí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 1998, 2 Cdon 931/97, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 52, ročník 1999).

V posuzovaném případě odvolací soud sice rozsudek soudu prvního stupně formálně potvrdil (dle § 219 o.s.ř.), po obsahové stránce však práva a povinnosti účastníků právního vztahu, jehož se určení týká, posoudil jinak. Oproti soudu prvního stupně se totiž žalobou nezabýval věcně a žalobu zamítl - jak výše uvedeno - pro nedostatek naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.8.2003, č.j. 29 Odo 224/2001, uveřejněné v časopise Soudní judikatura pod č. 210, ročník 2003). Dovolání žalobkyně je tedy přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

Z obsahu spisu vyplývá, že v řízení o dědictví po Z. R., zemřelém dne (dále též jen „zůstavitel“), vedeném Okresním soudem ve Frýdku Místku pod sp. zn. 46 D 39/2004, bylo žalobkyni usnesením ze dne 20.4.2004, č.j. 46 D 39/2004-53, uloženo, aby ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení podala žalobu na určení, „že je dědičkou ze zákona ve třetí dědičské skupině“.

Podle ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř., jestliže někdo před potvrzením nabytí dědictví tvrdí, že je dědicem a popírá právo jiného dědice, který dědictví neodmítl, vyšetří soud podmínky dědičského práva obou a jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem.

Podle ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř., závisí-li však rozhodnutí o dědičském právu na zjištění sporných skutečností, odkáže soud usnesením po marném pokusu o smír toho z dědiců, jehož dědičské právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou. K podání žaloby určí lhůtu. Nebude-li žaloba ve lhůtě podána, pokračuje soud v řízení bez zřetele na tohoto dědice.

Z ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř. vyplývá, že soud po vyšetření podmínek dědičského práva jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem. Usnesením vydaným podle tohoto ustanovení může být rozhodnuto - jak vyplývá z jeho znění - pouze o tom, s kým (tj. s kterým z dosavadních účastníků řízení, mezi nimiž je spor o dědičské právo) bude nadále jednáno jako s osobou, o níž lze mít důvodně za to, že je dědicem, a, je-li to potřebné, jaký je dědičský titul této osoby (při pozitivním vymezení), popřípadě s kým (tj. s kterým z dosavadních účastníků řízení, mezi nimiž je spor o dědičské právo) nadále nebude jednáno, neboť lze mít důvodně za to, že není dědicem (při negativním vymezení). Tímto usnesením se totiž řeší (vyšetřují) podmínky dědičského práva pro účely průběhu řízení a má význam jen pro vymezení účastníků řízení o dědictví; na jeho základě soud v dědičském řízení považuje za účastníka řízení ve smyslu ustanovení § 175b, věty první o.s.ř. tu osobu, o níž bylo pravomocně rozhodnuto, že s ní bude dále jednáno, popřípadě přestane považovat za účastníka řízení toho, o němž bylo pravomocně rozhodnuto, že s ním nadále nebude jednáno.

Vydání usnesení podle ustanovení § 175k odst. 1 o.s.ř. je na místě tehdy, jsou-li skutková tvrzení účastníků o rozhodných okolnostech shodná a závisí-li rozhodnutí o dědičském právu pouze na právním posouzení věci. Není-li tomu tak, má soud (soudní komisař) vzhledem k tomu, že v „nesporném“ dědičském řízení nemá z procesního hlediska možnost objasňovat sporné skutečnosti, postupovat způsobem stanoveným v ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř. Toto ustanovení soudu (soudnímu komisaři) ukládá, aby se pokusil uvedený spor o dědičské právo vyřešit dohodou, tj. aby vyvinul úsilí směřující k tomu, že se rozhodné skutečnosti mezi účastníky uplatňujícími rozporná

dědická práva „stanou nespornými“. Nepodaří-li se soudu (soudnímu komisaři) uvedený spor vyřešit dohodou a skutečnosti rozhodné pro posouzení dědického práva zůstanou i po pokusu o odstranění sporu mezi účastníky sporné, vydá soud usnesení, kterým odkáže toho z účastníků, jehož dědické právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou.

Výrok usnesení vydaného soudem v řízení o dědictví podle ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř. musí obsahovat údaj o tom, jakou žalobu má odkázaný účastník podat. Vzhledem k tomu, že § 175k odst. 2 o.s.ř. umožňuje odkázat dědice, aby žalobou uplatnil své dědické právo, odpovídá tomuto ustanovení - v závislosti na konkrétní procesní situaci - žalobní petit buď na určení, že žalobce je dědicem po zůstaviteli, nebo že žalovaný (některý ze žalovaných) není dědicem po zůstaviteli. Sporné skutečnosti nebo právní otázky, které jsou pro takovéto určení významné (např. že důvody vydědění nejsou dány), představují jen posouzení předběžné otázky, které se neuvádí ve výroku, ale jen v důvodech rozhodnutí. Na rozdíl od právní úpravy dříve obsažené v § 18 zákona č. [95/1963](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, nyní platný § 175k odst. 2 o.s.ř. neumožňuje, aby způsobitelným předmětem sporného řízení, zahájeného na základě odkazu dědického soudu, bylo jen určení sporné skutečnosti nebo sporné právní otázky, byť by byla významná pro posouzení dědického práva.

Ve výroku usnesení podle § 175k odst. 2 o.s.ř. musí soud také určit k podání žaloby lhůtu. Tato lhůta je procesní lhůtou soudcovskou, kterou soud může prodloužit (§ 55 o.s.ř.), nemůže ji však prominout (§ 58 o.s.ř. a contr.). Vzhledem k tomu, že s marným uplynutím lhůty, stanovené k podání žaloby, je spojen následek, že soud (soudní komisař) pokračuje v řízení „bez zřetele na tohoto dědice“ (§ 175k odst. 2 věta třetí o.s.ř.), musí být o prodloužení lhůty nejen požádáno, ale i rozhodnuto ještě před uplynutím původně stanovené lhůty.

Jestliže odkázaný účastník (dědic) nebude ve věci úspěšný nebo jestliže vůbec žalobu ve stanovené lhůtě nepodá, má to za následek, že soud (soudní komisař) - jak uvádí § 175k odst. 2 věta třetí o.s.ř. - „pokračuje v řízení bez zřetele na tohoto dědice“. Uvedené v konkrétní situaci znamená, že dědic, který byl odkázan na žalobu na určení, že je dědicem po zůstaviteli, přestává být účastníkem dědického řízení a soud (soudní komisař) pokračuje v dědickém řízení bez zřetele na tuto osobu. Byl-li dědic odkázan na žalobu na určení, že jiný účastník není dědicem po zůstaviteli, znamená to, že v dědickém řízení bude pokračováno i s osobou, jejíž dědické právo odkázaný účastník popíral.

Stejně právní následky, které jsou spojeny s tím, že odkázaný účastník nepodal žalobu, nastávají tehdy, jestliže žalobu sice podal, ale byla odmítnuta (§ 43 odst. 2) nebo o ní bylo řízení zastaveno (např. podle § 104 pro nedostatek podmínek řízení).

Žalobu, která je podána po uplynutí stanovené lhůty, musí soud zamítnout, neboť - jak výše uvedeno - po marném uplynutí lhůty, stanovené k podání žaloby soud (soudní komisař) pokračuje v řízení o dědictví „bez zřetele na tohoto dědice“ (§ 175k odst. 2 věta třetí o.s.ř.).

Výše popsané důsledky toho, že odkázaný účastník (dědic) nebude ve věci úspěšný nebo jestliže vůbec žalobu ve stanovené lhůtě nepodá (soud „pokračuje v řízení bez zřetele na tohoto dědice“), nastanou ovšem pouze v případě, že usnesení, kterým byl účastník (dědic) odkázan k podání žaloby, splňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 o.s.ř.

V posuzovaném případě výrok usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 20.4.2004, č.j. 46 D 39/2004-53, vydaného v řízení o dědictví po zůstaviteli, vyhovuje požadavkům vymezeným ustanovením § 175k odst. 2 o.s.ř., neboť odkazuje žalobkyni (dědičku zůstavitele) k podání žaloby na určení jejího dědického práva po zůstaviteli.

Žaloba podaná ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř. není určovací žalobou ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř., ale je žalobou na určení právní skutečnosti, u níž naléhavý právní zájem vyplývá z právního

předpisu. Taková žaloba proto nemůže být zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení a žalobce není povinen tvrdit a prokazovat skutečnosti o takovém právním zájmu. Tyto závěry ovšem platí opět pouze v případě, že žaloba splňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 o.s.ř.; v opačném případě je na místě na žalobu klást požadavky vymezené ustanovením § 80 písm. c) o.s.ř., včetně povinnosti žalobce tvrdit a prokazovat skutečnosti svědčící o naléhavém právním zájmu na požadovaném určení (srov. Zprávu projednanou a schválenou občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 6. 1982, sp.zn. Cpj 165/81, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 49, ročník 1982).

V posuzovaném případě bylo již z obsahu žaloby podané dne 2.6.2004 zřejmé, že se žalobkyně domáhá určení svého dědického práva po zůstaviteli (v žalobním petitu se domáhala určení, že „je dědičkou po zůstaviteli Z. R. ze zákona ve třetí dědické skupině ve smyslu § 474 odst. 1 obč. zák.“), přičemž svůj požadavek opírá o tvrzení, že „žila se zůstavitelem ve společné domácnosti nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost“.

Povinnost stanovenou v řízení o dědictví po zůstaviteli usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 20.4.2004, č.j. 46 D 39/2004-53, tak žalobkyně splnila a žalobu formulovala v souladu s ustanovením § 175k odst. 2 o.s.ř. Za této situace proto - s ohledem na výše uvedené - nebylo správné, zkoumal-li vůbec odvolací soud naléhavý právní zájem žalobkyně na požadovaném určení, a už proto i dospěl-li k závěru, že tento zájem v dané věci žalobkyni nesvědčí.

Nejvyšší soud České republiky proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)